

Гринів Л. С.,

*доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри економіки України*

*Львівського національного університету імені Івана Франка
м. Львів, Україна*

РОЗВИТОК ІДЕЙ В. ВЕРНАДСЬКОГО В СУЧАСНІЙ НАУЦІ ПРО ЕКОЛОГІЧНУ СТАЛІСТЬ ЕКОНОМІКИ

Сьогодні світ переживає не лише фінансово-економічну кризу, але і системну світоглядно-духовну кризу, оскільки не може забезпечити розв'язання тих проблем, які виникають та турбують людство. В цих умовах виникає потреба в зміні світоглядних засад економічної науки та розвитку її новітньої філософії. Реалізація цього завдання вимагає формування якісно нової культури та філософії економіки (ноосферної філософії), яка б базувалась на постулатах християнської етики в людському суспільстві та господарстві. В Українській науковій школі фізичної економії до якої належав геніальний природознавець В. Вернадський, закладено фундамент для розвитку фізико-економічної методології, як нового знання. Завдяки цьому можна окреслити обґрунтувати якісно нові моделі сталого розвитку світу.

В. Вернадський розкриває явища, пов'язані зі соціальним рухом живої речовини і визначає поняття «ноосфера», яку він трактує як сферу людського розуму. Поєднавши природничі явища з соціальними процесами, вчений далі розвиває ідеї С. Подолінського про зв'язок економіки людей з економікою космосу.

В цілому, вчений:

- відкрив закони функціонування біосфери;
- обґрунтував вчення про живу речовину як основу розвитку біосфери;
- обґрунтував концепцію про ноосферу;
- розглядав еволюцію біосфери як єдиний космічний, геологічний, біогенний і антропогенний процес;
- ввів в науковий обіг термін «плівка життя»;
- відкрив закон збереження біомаси живої речовини;
- обґрунтував нові наукові напрями і знання в геохімії ландшафтів, що є дуже актуальним у вирішенні проблем екологічної сталості господарювання [1, с. 191], [2, с. 357].

Згідно вчень В. Вернадського біосфера, що є початково стійкою системою, трактується, як планетарна екосистема, та є джерелом ресурсопотоків для економіки. Тому з того часу, відколи соціум зі своїм господарством став геологотрансформувальним чинником її розвитку, вона перетворюється на складну екологосоціогосподарську систему (ЕСГС). Тому об'єктом дослідження новітньої фізико-економічної науки є складні екологосоціогосподарські системи, в ядрі яких є наземна поверхня біосфери, що характеризується параметрами природної родючості поверхні Землі.

Таким чином, сьогодні фізична економія досліджує сили, що забезпечують рух (розвиток) цих систем, використовуючи обґрунтовані фізикою поняття енергії, ентропії, сили, простору тощо. Водночас імплементація закону збереження біомаси В. Вернадського в сучасний макроекономічний аналіз, дає можливість обґрунтувати нові просторові макроекономічні пропорції.

У цьому контексті просторова (фізична) макроекономіка сталого розвитку, обґрунтована нами розширює систему координат досліджень, оскільки враховує параметри фізики наземного простору біосфери, що є об'єктивними обмеженнями для сталого розвитку ЕСГС в державі [3, с. 240–296].

Зниження рівня організованості наземної біосфери має деякі граничні межі, які не можна переступати, здійснюючи економічну діяльність. Цими граничними межами, що стати об'єктом моделювання просторово-економічних процесів, є енергетичні критерії стійкості біосфери, які, згідно з постулатами нерівноважної термодинаміки, виступають параметрами збереження її природної впорядкованості, тобто негентропії. Поєднання цих законів із законами В. Вернадського про біосферу, дало нам змогу обґрунтувати поняття «екологічна пропозиція Землі» як функцію обмінних природних процесів, що відбуваються в різних ландшафтних екосистемах [3, с. 315–338].

Застосування принципів превентивності та зниження просторової природомісткості, в контексті формування економіки сталого розвитку актуалізує визначення таких норм антропо-техногенного навантаження на наземні екосистеми ландшафтів, які б були адекватними межами насиченості їх живою речовиною, згідно вчення В.І. Вернадського [4, с. 49–50]. Індикатором цього має бути, згідно новітніх міждисциплінарних досліджень, сукупний обсяг щорічної продукції живої речовини в кожній ландшафтній системі держави, як індикатор екологічної пропозиції Землі [5, с. 29–30].

В Україні біологічна продуктивність землі знижується через виснаження ґрунтів та деградацію ландшафтів, які є антропогенно переобтяженні. Сьогодні лише на 7% загальної території

аглоландшафтів збережено умовно природні екологічні умови функціонування. Водночас до активного сільгоспобробітку залучено 70,9% території України (при світових нормах 30–33%) [3, с. 235].

Отже, новітня фізико-економічна наука повинна базуватись на принципі вдосконалення, а не знищення суспільства, враховуючи принцип універсальної (абсолютної) додаткової вартості, що має природне, а не соціальне походження. В цьому контексті першочерговим завданням ноосферної моделі економіки сталого розвитку, що має стати життєзберігаючою за своєю сутністю, є забезпечення посередницької функції по перетворенню біоінформації, що надходить з Космосу до поверхні Землі, в ефективну роботу. Тоді можна стверджувати, що в економіці ця модель (за В. Вернадським) є сформованою.

Список використаних джерел:

1. Вернадский В. И. Размышления натуралиста. Научная мысль как планетное явление. Кн. 2. М. : Наука, 1977. 191 с.
2. Вернадський В. И. Живое вещество / В. И. Вернадский. М. : Наука, 1978. 357 с.
3. Гринів Л. С. Фізична економія: нові моделі сталого розвитку : монографія. Львів : Ліга-прес, 2016. 425 с.
4. Гринів Л. С. Розвиток ідей В. Вернадського в новітній економічній науці. *Вісник НАН України* / Національна академія наук України. 2013. № 17. С. 44–52.
5. Hryniv L. S. New transdisciplinarity knowledge for the economy of sustainable development. Innovation approaches to the formation of the physical macroeconomics for sustainable development, LAP Lambert Academic Publishing, 2022. 52 p. URL: <https://www.lap-publishing.com/catalog/details/store/gb/book/978-620-4-73960-1/new-transdisciplinarity-knowledge-for-the-economy-of-sustainable-development?search=New%20transdisciplinarity%20knowledge%20for%20the%20economy%20of%20sustainable%20development>